

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

FORMATION OF ECONOMIC POTENTIAL OF AGRICULTURE UKRAINE UNDER EUROPEAN INTEGRATION

УДК 330.341.1

Алексєєва Т.І.

к.е.н., доцент кафедри економіки підприємств та економічної теорії Харківський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету

Баканова Ю.К.

студентка Харківський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету

У статті розглянуті проблеми та тенденції розвитку економічного потенціалу сільського господарства України в умовах євроінтеграції. Євроінтеграційний процес здійснює значний вплив на формування потенціалу агропромислового комплексу. Це зумовлено специфікою сільського господарства як галузі, її стратегічним значенням для економіки країни. Тому необхідним є проведення подальшого дослідження теорії й практики здійснення процесів інтеграції у секторальному аспекті.

Ключові слова: сільське господарство, євроінтеграція, економічний потенціал, інвестування, державні програми.

В статье рассмотрены проблемы и тенденции развития экономического потенциала сельского хозяйства Украины в условиях евроинтеграции. Евроинтеграционный процесс оказывает значительное влияние на формирование потенциала агропромышленного комплекса. Это обусловлено специ-

фикой сельского хозяйства как отрасли, ее стратегическим значением для экономики стран. Поэтому необходимо проведение дальнейших исследований теории и практики осуществления процессов интеграции в секторальном аспекте.

Ключевые слова: сельское хозяйство, евроинтеграция, экономический потенциал, инвестирование, государственные программы.

In the article investigate the problems and tendency to form economic potential of agriculture in Ukraine in terms of European integration. The process of European integration is at the initial stage, is poorly understood and therefore requires further study of the theory and methodology of integration in sectoral aspect. This is due to the specificity of agriculture as an industry, its strategic importance to the economy of the country, as well as the need of adaptation of tools

Key words: agriculture, European integration, economic potential, investment, government programs.

Постановка проблеми. В умовах європейської інтеграції сільське господарство України виступає однією з найважливіших галузей виробничої сфери. Розвиток інтеграції на європейському рівні є сучасною ознакою прогресивних змін у сільському господарстві. Європейські орієнтири надають аграрному сектору відповідний вектор розвитку та відкривають нові можливості для відродження сільського господарства, створюють додаткові порівняльні переваги на агропродовольчому ринку в умовах глобалізації економіки. Тому дослідження цього питання є пріоритетно важливим для економіки країни в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Вивчення проблем сільськогосподарського сектору України є достатньо новим напрямом в умовах глобалізації. Серед концептуальних розробок щодо впровадження європейських стандартів у цю галузь економіки України слід відзначити роботи таких вчених, як Шелегеда Б.Г., Шарнопольська О.М., Сіденко В., Зінчук Т.О., Ю.О. Ульяновченко, А.І. Федоренко, В.А. Фостолович, В.М. Ціхановська, Т.М. Чіпка, Н.О. Шевченко, С.В. Шерстюк, І.І. Шкуратова, О.В. Шубравська, П. Гайдучський [1; 2; 7].

Формування цілей статті. Розвиток аграрних відносин в Україні має певні переваги та недоліки. До переваг можна віднести наявність 1/3 чорноземів планети, сприятливі кліматичні умови для вирощування зернових культур, цукрового буряку, соняшнику тощо. Потенціал країни дуже великий і необхідно визначити пріоритетні напрями розвитку аграрного сектору в умовах глобалізаційних

процесів. Для цього необхідно застосування переваг євроінтеграції у світовий аграрний простір, а саме – у країни Європейського Союзу. Тому необхідним є прийняття консолідованого законодавчого акту, який створить єдину правову платформу щодо реалізації складових механізму державного управління впровадження європейських стандартів у аграрний сектор України.

Виходячи із вищенаведеного, основною ціллю статі є формування економічного потенціалу сільського господарства України у контексті євроінтеграційних процесів шляхом впровадження європейських стандартів.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Економічний потенціал галузі – сукупна здатність економіки, підприємств, господарств здійснювати виробничо-економічну діяльність, випускати високоякісну продукцію, товари, послуги, які задовольняють суспільні потреби, забезпечують розвиток виробництва і споживання. Виходячи з такого визначення, економічний потенціал галузі залежить від забезпеченості її природними ресурсами, засобами виробництва, трудовими ресурсами і науково-технічним потенціалом, накопиченим національним багатством, а також від рівня розвитку міжнародних зв'язків.

Агропромисловий сектор України потребує інвестування оскільки він є стратегічною областю економіки держави, яка характеризує об'єми пропозиції та вартість основних видів продовольства для населення країни, формує валютні прибутки держави за рахунок експорту, визначає стан і тенденції розвитку сільських територій.

Сільське господарство є базою для розвитку інших галузей економіки, що забезпечує продовольчу безпеку всередині країни, вирішує питання зайнятості населення і стимулює стратегічний розвиток регіону [1, с. 93-97].

Першою об'єктивною проблемою для українського села стає низька конкурентоспроможність товарів та послуг порівняно з аналогічною продукцією європейських країн. Конкурентоспроможність товарів ЄС підтримується завдяки таким механізмам: технічні стандарти, санітарні та фітосанітарні норми, а також фінансова підтримка аграрного сектора з бюджету ЄС та окремих країн. Лібералізація торговельних відносин на внутрішньому аграрному ринку України може призвести до поширення експансії європейських товарів. Це, у свою чергу, може зумовити ще більше поглиблення кризи аграрного сектора економіки та банкрутство вітчизняних сільськогосподарських підприємств.

Серйозною проблемою є і нерівномірність розподілу благ між країнами та регіонами. Найбільш уразливим стає сільське господарство тих країн, що не подолали кризи продовольчих секторів. Ще одна, не менш важлива, проблема, яка обговорюється українськими сільгоспвиробниками – продаж землі іноземцям у майбутньому. Існують і інші побоювання українських аграріїв та політиків щодо вступу до ЄС. Проблема низької конкурентоспроможності має розв'язуватися саме як виробниками сільгосппродукції, так і за сприянням самої держави.

Підвищити виробництво навіть завдяки чіткому дотриманню технологій, безперечно, може кожен фермер чи господарство. Держава також повинна подбати про забезпечення гарантованого доходу сільгоспвиробникам, сприяти збуту сільгосппродукції; збільшити фінансування переобладнання підприємств новітніми технологіями, вдосконалювати соціальну інфраструктуру села. Тобто варто розпочати використання засобів, що не є забороненими ЄС [2, с. 25-29].

Євроінтеграція сприятиме зростанню продуктивності економіки та темпів технологічної модернізації під впливом конкуренції на єдиному європейському ринку та забезпеченню вільного доступу до новітніх технологій, капіталу, інформації; підвищенню кваліфікації робочої сили за умов їх вільного руху в межах єдиного ринку; створенню більш сприятливого інвестиційного середовища; істотному зростанню обсягів торгівлі на ринку ЄС; створенню передумов для прискореного зростання взаємообміну в галузях з підвищеним рівнем науки; підвищенню якості регулятивних інститутів у бюджетній, банківській, фінансовій сферах та корпоративному управлінні [3, с. 9-16].

Для успішного розв'язання завдань євроінтеграції аграрний сектор економіки України має

достатньо передумов: багатий природно-ресурсний та експортний потенціал, вагомий людський капітал, поступово зростаючу інвестиційну привабливість, збережений уклад сільського життя та багатовікові традиції ведення сільського господарства. У цьому контексті дослідження та наукове осмислення досвіду формування європейської аграрної моделі сприятимуть проведенню структурних реформ у галузі сільського господарства та підвищенню рівня конкурентоспроможності агропродовольчої продукції на європейському та світовому ринках.

Наразі Україна експортує товари сільськогосподарського характеру в 190 країн світу. Обсяг експорту сільськогосподарської продукції за січень – липень 2016 рік наведено на рис. 1.

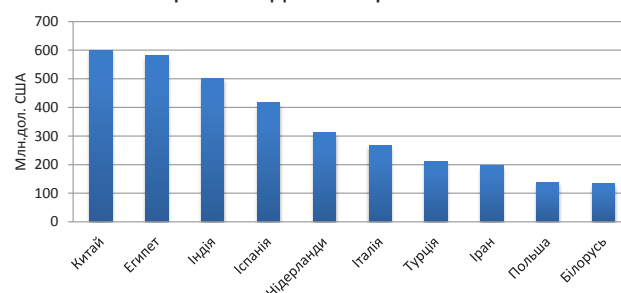

Рис. 1. Обсяг експорту сільськогосподарської продукції за січень–липень 2016 рік

Серед головних покупців української агропродукції виступають Китай, Єгипет, Індія і країни ЄС. Зокрема, експорт аграрної продукції становить \$7,7 млрд, або 35,7% від загального експорту України, а імпорт – \$2,2 млрд, або 10,5% від загального імпорту країни.

За даними Державної служби статистики України, обсяг освоєних капітальних інвестицій в сільське господарство України в січні-червні 2016 року склав 119,843 млрд грн, що в порівнянних цінах на 9,6% вище показника за аналогічний період 2015 року. За підсумками півріччя найбільший обсяг освоєних капітальних інвестицій припадає на Київ – 29,4%, або 35,278 млрд грн, Київську область – 10,2%, або 12,185 млрд грн, Дніпропетровську область – 8,8%, або 10,565 млрд грн, Львівську область – 4,6%, або 5,472 млрд грн, Харківську область – 4,4%, або 5,225 млрд грн [4].

Якщо розглядати експорт сільськогосподарської продукції в країни Європи у 2016 році у порівнянні з 2015 роком, то наразі цей показник збільшився і склав 10,5 млрд. дол. США (рис. 2).

Інвесторів приваблює колосальний потенціал сільського господарства країни, але вони все ще стикаються із значними перепонами в процесі інвестування. Водночас, надзвичайно важливим є усвідомлення можливостей, а також ймовірність викликів, які несуть у собі процеси європейської інтеграції для вітчизняного аграрного сектора економіки.

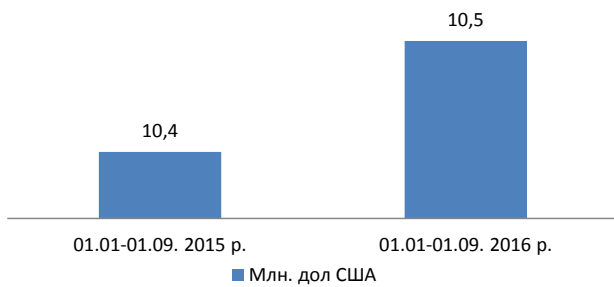

Рис. 2. Експорт сільськогосподарської продукції в Європу за період з 2015 по 2016 роки [5]

Ігнорування стратегічних орієнтирів і завдань, які були характерними для початкового періоду європейської інтеграції в аграрному секторі економіки, як відомо, стало однією з основних причин технологічного відставання галузі. Серед інших причин треба виділити: деструктивні процеси у життєзабезпечуючій соціальній сфері села, погіршення стану навколишнього природного середовища, неефективні методи державної підтримки агротоваровиробників та інші негативні наслідки.

Зважаючи на такі показники, у 2016 році стартував проект «AGMEMOD Україна 2016: Моделювання розвитку аграрного сектору» за підтримки Мінагрополітики України та Федерального Міністерства продовольства та сільського господарства Німеччини. Проект «AGMEMOD» – динамічна мультипродуктна модель часткової рівноваги, яка використовує підхід «знизу догори».

На основі конкретних реальних показників розроблені шаблони, що детально відображають специфіку функціонування та взаємовплив різних секторів сільського господарства країн-учасників проекту. Ця модель дозволяє створювати необхідні прогнози для країн ЄС та інших країн, що беруть участь в проекті. Як один з прикладів таких прогнозів – розширення товарообігу між країнами [6].

Формування складових механізмів створення економічного потенціалу аграрного сектору України базується на необхідності проведення політики гармонізації українського законодавства, присвяченого аграрному сектору шляхом уведення у норми вітчизняного законодавства положень законодавчих актів Європейського Союзу. Необхідно впровадження положень цих законодавчих актів стосовно:

1) синхронізації митно-тарифних ставок між Україною та ЄС, яка побудована на паритетних скасуваннях мит і тарифів на принципах уникнення асиметричності;

2) стандартизації і сертифікації агропродовольчої продукції, побудованої на європейських принципах безпеки харчування НАССР та інших нормативних вимогах ЄС, які регулюють дані відносини у виробництві, пакуванні, зберіганні та перевезенні продукції [7].

Основними проблемами сільського господарства на шляху євроінтеграції є:

- відсутність належної підтримки з боку держави;
- низькі закупівельні ціни на сільгосппродукцію;
- висока вартість мінеральних добрив та паливномастильних матеріалів;
- недостатня технічна оснащеність виробництва;
- низька заробітна плата працівників галузі;
- невисока інвестиційна привабливість;
- використання застарілої техніки [8, с. 96-105].

З метою покращення ситуації щодо ресурсного забезпечення сільськогосподарських підприємств повинні бути закладені наступні процеси:

1. Оновлення ресурсної бази та забезпечення розширеного відтворення наявних ресурсів та їх ефективного використання.

2. Створення економічного механізму управління виробничими потужностями промислових підприємств з метою всебічного використання його виробничого потенціалу в інтересах України.

3. Формування поетапного механізму реструктуризації виробничих потужностей промислових підприємств, що обслуговують сільськогосподарські підприємства.

4. Підвищення конкурентоспроможності українських товарів на європейському ринку в умовах глобалізації [9].

Виконання цих рекомендацій дозволить визначити пріоритетні напрями щодо формування економічного потенціалу аграрного сектору України в умовах євроінтеграції.

Висновок з проведеного дослідження. Аграрний сектор займає одне з провідних місць в національній економіці України. Але переважна більшість виробників сільськогосподарської продукції має низький рівень ресурсного забезпечення та відсутність достатньої кількості коштів для його поновлення. Одним із чинників відновлення та забезпечення сталого розвитку вітчизняного агропромислового виробництва є його євроінтеграція.

Таким чином, Україні необхідно вирішити низку важливих завдань при формуванні економічного потенціалу сільського господарства на шляху до євроінтеграції та збільшення обсягу іноземних інвестицій в цю перспективну галузь.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Шелегеда Б.Г., Шарнопольська О.М. Господарський механізм удосконалення управління зовнішньоекономічною діяльністю на підприємствах агропромислового комплексу / Б.Г. Шелегеда, О.М. Шарнопольська // Вісник Хмельницького національного університету. – 2012. – № 3. – С. 93–97.
2. Сіденко В. Розширення Європейського союзу на схід: наслідки для України / В. Сіденко // Національна безпека та оборона. 2009. – № 9. – С. 25-29.

3. Аврамчук Л.А. Євроінтеграція України як шлях до макроекономічної стабільності / Л.А. Аврамчук, К. С. Лозоцька // Науковий вісник НУБІП України. – 2016. – № 249. – С. 9-16.

4. Статистична інформація [Електронний ресурс] / Держ. Ком. Статистики України. – Офіц. веб-сайт. – Режим доступу <http://www.ukrstat.gov.ua/>

5. Статистична інформація [Електронний ресурс] / Нац. науковий центр «Інститут аграрної політики» – Офіц. веб-сайт. – Режим доступу <http://www.iae.org.ua/>

6. Проект «AGMEMOD Україна» – [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/node/21498>

7. Гайдуцький П. Україна – ЄС: проблеми інтеграції [Електронний ресурс] / П. Гайдуцький // Дже-

рело тижня – 7 червня 2013 року. – Режим доступу: <http://agroconf.org/content/gayduckiyukraina-es-problemy-integracii>

8. Зінчук Т.О. Кон'юнктура європейського аграрного ринку: тенденції та перспективи для України / Т.О. Зінчук // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2013. – № 2 (4). – С. 96–105.

9. Алексєєва Т. І. Міжнародна конкуренція у механізмі сучасних процесів глобалізації та інтеграції / Т. І. Алексєєва. Вісник НТУ ХПІ серія «Актуальні проблеми управління та фінансово-господарська діяльність підприємств». – Харків: НТУ ХПІ. – 2015. – № 20. – С. 5-12.

СОЦІАЛЬНЕ ІННОВУВАННЯ ПРОЦЕСІВ ПОЄДНАННЯ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ ІЗ ЗАСОБАМИ ПРАЦІ

SOCIAL INNOVATION INTRODUCTION PROCESS OF THE HUMAN POTENTIAL AND LABOUR INSTRUMENTS CONSOLIDATION PROCESSES

Обґрунтовано доцільність використання потенціалу соціальних інновацій в процесі переходу країни на інноваційні джерела забезпечення суспільного розвитку. Наведено динаміку вартості основних засобів в національній економіці з відтворенням їх зносу та оновлення. Окреслено параметри результативності капіталізації людського потенціалу у його поєднанні з наявним технічним капіталом через реалії фондоозброєності праці. Надано обширну характеристику змінам фондоозброєності праці в секторах національної економіки. Виявлено дисонанс між динамікою техніко-економічних характеристик основних засобів та змінами освітнього потенціалу поєднуваних з ними осіб в процесі формування людського капіталу. Приведено заходи, впровадження яких сприятиме збалансуванню параметрів людського потенціалу і технічного капіталу.

Ключові слова: соціальні інновації, людський потенціал, трансформація в людський капітал, засоби праці, поєднання, деструктиви, оцінка, перспективи.

Обоснована целесообразность использования потенциала социальных инноваций в процессе перехода страны на инновационные источники обеспечения общественного развития. Приведена динамика стоимости основных средств в национальной экономике с воспроизведением их износа и обновления. Определены параметры результативности капитализации человеческого потенциала в его сочетании с имеющимся техническим капиталом через реалии фондовооруженности труда. Предоставлено обширную характеристику изменениям фондовооруженности труда в секторах национальной экономики. Выявлено диссонанс между динамикой технико-экономических характеристик основных средств и

изменениями образовательного потенциала, объединяемых с ними лиц в процессе формирования человеческого капитала. Приведены мероприятия, внедрение которых будет способствовать сбалансированию параметров человеческого потенциала и технического капитала.

Ключевые слова: социальные инновации, человеческий потенциал, трансформация в человеческий капитал, средства труда, сочетание, деструктивы, оценка, перспективы.

The appropriateness of using the potential of social innovations in the process of the country's transfer to innovative sources of social development providing is substantiated. A dynamics of fixed assets value in the national economy with the reproduction of their depreciation and renewal is given. Presented parameters of efficiency of the capitalization of human potential in its conjunction with the existent technical capital through the realities of real volume of capital equipment per unit of labour. An extensive description of changes of the real volume of capital equipment per unit of labour in sectors of the national economy is given. A dissonance between the dynamics of technical and economic characteristics of fixed assets and changes of educational capacity of persons joined with them in the process of human capital formation is revealed. Measures, implementation of which will contribute to balancing the parameters of human potential and technical capital, are given.

Key words: social innovations, human potential, transformation into human capital, instruments of labour, conjunction, destructives, assessment, perspectives.

УДК 316.42.001.76(477)

Більська О.В.

к.е.н., доцент кафедри економіки та управління національним господарством Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара